महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर/बबरमहल

लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष - २०७९/८०

स्वर्गद्वारी नगरपालिका, प्युठान

८०५५५४०२३००

स्वर्गद्वारी नगरपालिका , प्यूठान

https://nams.oag.gov.np

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
लुम्बिनी प्रदेश लेखापरीक्षण निर्देशनालय
काठमाडौं

प.सं.:२०८०/८१ मिति : २०८०-७-२०

च.न :

विषयः लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन ।

श्री कार्यालय प्रमुख ज्यु ,
स्वर्गद्वारी नगरपालिका, प्युठान ,
स्वर्गद्वारी नगरपालिका , प्यूठान

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ अनुसार त्यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन/राजस्व/धरौटी/अन्य कारोबारको आर्थिक विवरण तथा सोसँग सम्बन्धित कागजपत्र र विवरण परीक्षण गरी छलफल पश्चात तयार गरिएको पाना ८४(चौरासी) को प्रारम्भिक प्रतिवेदन यसैसाथ छ।

कार्यालयबाट पेस भएको आर्थिक विवरणप्रतिको उत्तरदायित्व प्रचलित कानून बमोजिम जिम्मेवार व्यक्तिको हो । लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान बमोजिम आर्थिक विवरण परीक्षण गरी प्रतिवेदन गर्नु हो। प्रतिवेदनमा उल्लिखित व्यहोराका सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३७(१) बमोजिम ३५ दिनभित्र फस्यौंट गरी सम्परीक्षण गराउनु हुनेछ। उक्त समयभित्र फस्यौंट गरी सम्परीक्षण नगराएमा ऐनको दफा ३७(४) बमोजिम कारबाहीका लागि लेखाउत्तदायी अधिकृतलाई जानकारी गराइने व्यहोरा निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु।

रोशन दास
निर्देशक

बोधार्थ तथा कार्यार्थः
श्री संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन
मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं,
info@mofaga.gov.np
श्री कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय,
प्युठान , pyuthan.dtco@fcgo.gov.np

https://nams.oag.gov.np

परिचय

१ **परियच**

(क) कार्यालय परिचय :-स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी स्थानीय तहमा विद्यायिकी, कार्यकारीणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गर्न स्थानीय सरकारको संचालन गर्ने उद्देश्यले यस स्वर्गद्धारी नगरपालिकाको स्थापना भएको हो । स्थानीय सरकारको संचालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह-अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु स्वर्गद्धारी नगरपालिकाको उद्देश्य रहेको छ । यस पालिका अन्तर्गत ९ वडा, ४७ सभा सदस्य, २२४.७० वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल रहेको छ भने यस पालिकाको जनसंख्या ३२ हजार १ सय २७ रहेको छ । स्थानीय सरकारले संचालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्दन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु यस पालिकाको उद्देश्य रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानूनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हुनेछ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजश्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, आर्थिक व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८०।५।२६ देखि २०८०।५।३० सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- कार्यालयको विनियोजनतर्फ रु. ०, राजश्वतर्फ रु. ०, धरौटीतर्फ रु. ०, अन्य कारोबारतर्फ रु. ०, आय – व्ययतर्फ रु.-, सम्पत्ति तथा दायित्व तर्फ रु. ० को गरी जम्मा रु.- को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को बिष्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु :- लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची – २ मा संलग्न छ ।

https://nams.oag.gov.np

(ज) लेखापरीक्षणको क्रममा असुली :- लेखापरीक्षणको क्रममा निम्नानुसारको रु १२५८३६।०० असुल भइ दाखिला प्रमाण पेश भएको छ ।

सि.नं	बिवरण	रकम रु.
१	शिक्षक तलब भत्ता बढी निकासा	२५८३६
२	अनुदान फिर्ता	१०००००

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ **वित्तीय विवरण परीक्षण**

२.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२ मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले २०७६।२।१९ मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ । पालिकाले उपलव्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छः

आय व्यय विवरण : पालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को आय व्यय विवरण म.ले.प.फा.नं. २७२ अनुसारको प्राप्ति भुक्तानी हिसाब देहायनुसारको पेश भएको छ ।

विवरण	यस वर्ष रु.		गत वर्ष रु.
	बजेट	जम्मा	जम्मा
प्राप्ती (क+ख)	७३१०६२४८३.	५६४३०५१८६.४७	५४५७११९८२.७२
क. प्राप्ति (संचितकोषमा आम्दानी बाँधिने)	७१३९५३२५०.	५५१५३६९०६.७२	५४५७११९८२.७२
११००० कर	१४२७१८०००.	११६६८१७५०.६६	११६७०३२१७.७२
१३००० अनुदान	४५७१९१०००.	४२७१५५२२३.५९	४२४८३७१११.
संघीय सरकार	४०७५६९०००.	३७९७७६७३१.५९	३७९३१३६०१.
प्रदेश सरकार	४९६२२०००.	४७३७८४९२.	४५५२३५१०.
१४००० अन्य राजस्व	८८४१०००.	७६९९९३२.४७	४१७१६५४.
३२००० वित्तीय सम्पत्ति	१०५२०३२५०.	०	०
ख. अन्य प्राप्ति	१७१०९२३३.	१२७६८२७९.७५	
वितरण गर्न बाकी राजस्व	०	०	०
कोषहरु	१७१०९२३३.	१०३०००००.	०
धरौटी	०	२४६८२७९.७५	०
संघीय प्रदेश सरकार वा अन्य कार्यक्रम	०	०	०
भुक्तानी (ग+घ)	७३०८७८४९४.७१	६२४६०४९५७.९	५१७५६४२३७.२२
ग. भुक्तानी (सञ्चित कोषबाट)	७१३७६९२६१.७१	६११२०४६०६.७५	५१४४८५६८६.२२
२१००० पारिश्रमिक / सुविधा	२४३४३८५३३.२८	२२६७४५९५२.२७	२०५७२०३७६.८२
२२००० मालसामान तथा सेवाको उपयोग	१२६१४३६८२.६	१०१३२४१९६.०२	१०७५३६८८६.०९
२५००० सहायता (Subsidy)	३७९७९०००.	३६८३२६६४.९८	६०२२४४.
२७००० सामाजिक सुरक्षा	१०४८७००५.	७४५३१३५.४५	९४४६४२३.
२८००० अन्य खर्च	१६९२०४८९.०६	१६३०२६१५.६४	२९९७४१२.
३१००० गैर वित्तीय सम्पत्ती / पूँजीगत खर्च	२७८८००५५१.७७	२२२५४६०४२.३९	१८८१८२३४४.३१
३२००० वित्तीय सम्पत्ति	०	०	०
घ. अन्य भूक्तानी	१७१०९२३३.	१३४००३५१.१५	५१७५६४२३७.२२
कोषहरु	१७१०९२३३.	१०३७३४००.८५	३०७८५५१.
धरौटी	०	३२०७६६७.४८	०
संघीय प्रदेश सरकार वा अन्य कार्यक्रम	०	०	०
कट्टी रकम भुक्तानी/दाखिला गर्न बाकी		-१८०७१७.१८	
ङ. यो वर्षको बचत (न्युन)	१८३९८८.२९	-६०२९९७७१.४३	२८१४७७४५.५
च. गतवर्षको जिम्मेवारी रकम (अ.ल्या)		११९०२१८२८.६६	७१२१३७०४.५

वर्षान्तको बाकी रकम (ङ + च)	१८३९८८.२९	५८७२२०५७.२३	९९३६१४५०.
बैंक तथा नगद बाकी		५६३१७३५२.२७	१२६५३०१३४.३८

सैद्धान्तिक बेरुजु

२.२ स्थानीय संचित कोष : स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६९ र ७२ बमोजिम यस पालिकाले वित्तिय हस्तान्तरणबाट प्राप्त अनुदान तथा सहयता, आन्तरिक आम्दानी र स्थानीय सरकारबाट सञ्चालन भएको आयोजनाहरू समेतको आयव्यय हिसाबको आर्थिक वर्ष २०७९।७० को समग्र संचित कोषको संक्षिप्त अवस्था देहाय अनुसार रहेको छ ।

आय तर्फ			सि.नं.	व्यय तर्फ		
विवरण	रकम	रकम		विवरण	रकम	रकम
गतवर्षको जिम्मेवारी			१	**चालु खर्च**		३८८६५८५६४.३६
क)नगद			२	**पूँजीगतखर्च**		२२२५४६०४२.३९
ख)बैंक		११९०२१८२८.६	३	वित्तीयव्यवस्था भुक्तानी		0
विपतकोष खाता	६६५४६४०			क) ऋणभुक्तानी		0
धरौटीमौज्दात	६५३६१६९.६६			ख) ब्याजभुक्तानी		0
विविधकोष	५९१०७७९			ग) अन्यभुक्तानी		0
संचितकोष	९०३९४०००.९४		४	लगानी		0
फिर्ताबाँकी	९१४८४८९.०६			ऋण लगानी		0
विभाज्य	३७७७५०			शेयर लगानी		0
राजस्व (आन्तरिक आय)				अन्य लगानी		0
क)आन्तरिक राजस्व	१४२५९२४२.३७	120063764.9	५	**धरौटीफिर्ता**		3211987
ख)राजस्व बाँडफाँड	१००१३५५२२.५४		६	**कोष खर्च**		12599382.85
				विभाज्यकोष लुम्बीनी प्रदेश बाँडफाँड	२२२८०००	
विभाज्यकोष	५६६९०००			**विविध कोष**	449650	
				सडक बोर्डविविध कोष	2999996	
				प्रकोपव्यवस्थापन कोष	6921736.85	
ग)अन्य आय			७	**अन्तरसरकारी**		124474367.6
वित्तीयहस्तान्तरण		380717129		सामाजिकसुरक्षा भत्ता	१२३४१५०८८.६१	
क)वित्तीय समानीकरण अनुदान	**107022500**			गरिवसँगविश्वेश्वर	614624	
ख)सशर्त अनुदान	273086915			प्रदेश तथास्थानीय तह शासन सुधार कार्यक्रम	४४४६५५	
ग)समपूरक अनुदान	**607714**		**७**	**मौज्दात**		

घ)विशेष अनुदान	0			**क) नगदमौज्दात**		
				ख) बैंकमौज्दात		56344302.92
प्रदेशसरकारबाट प्राप्त अनुदान		47702430		**चालु खर्च**		
क)वित्तीय समानीकरण अनुदान	६३२२०००			**पूजिगतखर्च**		
ख)सशर्त अनुदान	१०२५३०८०.३९					
ग)समपूरक अनुदान	१९२६४०६६.६			**संचित कोष**	37754650.38	
घ)विशेष अनुदान	११८६३२८३.०१			**विविध कोष**	12249617.38	
ङ)कोभिड विशेष				**विपदव्यवस्थापन**	544572.83	
अन्तरसरकारी	0	124474367.6				
सामाजिकसुरक्षा भत्ता	१२३४१५०८८.६१			**धरौटी**	5795462.33	
गरिवसँगविश्वेश्वर	614624					
प्रदेशतथा स्थानीय तह शासन सुधार कार्यक्रम	४४४६५५					
वित्तीयव्यवस्था प्राप्ति						
क)ऋण प्राप्ति						
ख)साँवा प्राप्ति						
ग)ब्याज प्राप्ति						
घ)अन्य प्राप्ति						
विभिन्नकोषतर्फको आय		10388415.25				
विविधकोष	७३८८४१५.२५					
प्रकोषव्यवस्थापन कोष	०					
सडकबोर्ड	३००००००					
जनसहभागिता (नगद)						
विषयगतनिकायबाट प्राप्त रकम						
धरौंटीआय		2471280				

लगानीकोसाँवा फिर्ता						
अन्यविविध आय		2890349.76				
साट्नबाँकी चेक		१०५०८२				
जम्मा		८०७८३४६४७.१		**जम्मा**		८०७८३४६४७.१

सैद्धान्तिक बेरुजु

२.३ **वित्तीय विवरणको यथार्थता** - पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) तयार गर्नुपर्छ । पालिकाले देहाय बमोजिमका आर्थिक कारोवारको सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन । जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन । तसर्थ सबै आर्थिक कारोबार सुत्र मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

विवरण	बजेट (रु.)	खर्च (रु.)
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	**१२४३४४०००**	**१२३४१५०८८.६१**
गरिवसँग विश्वेश्वर	**६३००००**	**६१४६२४**
प्रदेश तथा स्थानीय तह शासन सुधार कार्यक्रम	**४५००००**	४४४६५५
जम्मा	**१२५४२४०००**	१२४४७४३६८

सैद्धान्तिक बेरुजु

२.४ **वर्षान्तको बाँकी रकम र मौजदात :** पालिकाको यस वर्ष सुत्रको मलेप २७२ को प्राप्ति भुक्तानी हिसाबमा वर्षान्तको बाकी रकम (ङ+च) रु ५८७२२०५७।२३ बाँकी देखिएकोमा सोही विवरणमा अनुसूची २४ अनुसारको बैंक तथा नगद बाँकी रु ५६३१७३५२।२७ बाँकी देखिएको हुँदा रु २४०४७०४।९६ फरक सम्बन्धमा पुष्ट्याई तथा हिसाब मिलान तयार गरी प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु

प्रमाण पेश नगरेको	२४,०४,७०४

२.५ **बैंक तथा नगद बाँकी :** पालिकाको यस वर्ष सुत्रको मलेप २७२ को अनुसूची २४ बैंक तथा नगद बाँकीको विवरणमा स्रेस्ता अनुसार रु ५६३१७३५२।२७ र बैंक अनुसार बाँकी रु ५६३०४३०४।६१ रहेको देखिएकोले फरक रु १३०४७।६६ सम्बन्धमा पुष्ट्याई पेश हुनुपर्दछ ।

उक्त अनुसूचीमा राजश्व खाता र सञ्चित कोष खाताको बैंक कारोबारमा भिन्नता रु १२६४३३५।२१ देखिएकोले यस सम्बन्धमा समेत पुष्टयाई पेश हुनुपर्दछ तथा बैंक हिसाब मिलान विवरण तयार गरी पेश गर्नुपर्दछ ।

बैंकको नाम	खाताकोप्रकार	श्रेस्ताअनुसार बाकी रु	बैंकअनुसार बाकी रु
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग १.१, आन्तरिक राजस्व खाता	०	०
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग १.२, बाँडफाँडबाट प्राप्त राजस्व खाता	-३०,९०२.३१	०
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग १.३, आन्तरिक अनुदान खाता	०	०
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग २.२, चालू खर्च खाता- जोर वर्ष	३,६९,५००.००	३,६९,४९९.९६
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग २.४, पुँजीगत खर्च खाता- जोर वर्ष	५७,१२४.०६	५७,१२३.९९
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग २.७, विविध खर्च खाता	१,२२,४९,६१७.३८	१,२२,४९,६१७.३८
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग ३.१, स्थानीय तह धरौटी खाता	५७,९५,४६२.३३	५७,९५,४६२.३३
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग ४.१, स्थानीय तह सञ्चित कोष खाता	३,८७,५२,६९२.८७	३,७४,४५,११४.८०
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग ६.१, स्थानीय तह विभाज्य कोष खाता	०	०
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	ग ७.२, स्थानीय तह प्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	३,८८,१९३.१५	३,८७,४८६.१५
बैंक कारोबारमा भिन्नता [राजस्व खाता र सञ्चित कोष खाता]		(१२,६४,३३५.२१)	
जम्मा		५,६३,१७,३५२.२७	५,६३,०४,३०४.६१

सैद्धान्तिक बेरुजु

२.६ **अन्य व्यहोराहरु :**

(क) बैक नगदी किताब अनुसार स्रेस्ता नराखेको : आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को परिच्छेद ६ मा कारोबारको लेखा राख्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाको स्रेस्ता परिक्षण गर्दा बैंक नगदी किताब अनुसार गोश्वारा भौचरहरु सिलसिलेबार रुपमा नराखेको तथा लेखापरीक्षणको क्रममा स्रेस्ताहरु नभेटिएकोले लेखापालन नियमावली अनुसार नराखेको देखिन्छ । गोश्वारा भौचर तथा स्रेस्तासाथ कागजात संलग्न नराखेको तथा छुट्टा छुट्टै समेत राखेको र पछि मात्र पेश गर्ने गरेकोले यस सम्बन्धमा यकिन हुन सकिने अवस्था छैन । पालिकाले नियमावली तथा लेखाको सिद्धान्त अनुसार सिलसिलाबद्ध रुपमा कारोबार अनुसारको स्रेस्ता तथा विल भरपाईहरु राखी खर्च लेख्नुपर्दछ ।

(ख) स्थानीय तहले संचित कोषमा गत विगतको बाँकी यस वर्ष प्राप्त रकम र संचित कोषबाट भएको खर्च स्पष्ट देखिने गरी खाता राखेको छैन ।सञ्चित कोषको कारोवारको लेखा अध्यावधिक गरी कारोवारलाई पारदर्शी बनाउन आवश्यक देखिन्छ ।

(ग) लेखापरीक्षणका क्रममा बैंक नगदी किताब तथा पेश्की खाता अद्यावधिक नरहेको कारण स्थानीय तहले पेश गरेको आय–व्यय विवरण यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था छैन ।

(घ) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६(५) मा कार्यालयले स्थानीय सञ्चित कोषमा भएको आयव्ययको चौमासिक शीर्षगत विवरण तयार गरी संघीय अर्थ मन्त्रालय, प्रदेश अर्थ मन्त्रालय, तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। कार्यालयले यो वर्ष सञ्चित कोषको चौमासिक हिसाव तालुक निकायमा पठाएको देखिएन। तहगत अनुगमन व्यवस्थालाई क्रियाशील बनाउन कानून बमोजिमका विवरणहरु तालुक निकायहरुमा पठाउनु पर्दछ।

(ङ) कार्यालयमा विविध कोष र धरौटी हिसाब रहेकोमा सोको आम्दानी, खर्च, मौज्दातको विवरण देखिने गरी आय-व्यय विवरण तयार नगरेकोले आम्दानी, खर्च र मौज्दात यकीन गर्न सकिएन ।

सैद्धान्तिक बेरुजु

३ **आन्तरिक नियन्त्रण : यसमा निम्न व्यहोरा देखिएका छन् -**

३.१ **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीः** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागू गरेको पाईएन। जसले गर्दा पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको र सोमाथि विश्वस्त हुन सक्ने अवस्था छैन । यस सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन:

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन को २०७४ दफा ११ अनुसार आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभुत तथ्यांक संकलन, अभिलेखांकन र व्यवस्थापन गर्नुपर्नेमा गरेको पाईएन ।

• पालिकाले एक आर्थिक वर्ष भित्र भएको आर्थिक कारोवारको अनुसुची १४ वमोजिमको ढाँचामा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरेको पाईएन ।

• पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता राखेको पाईएन । साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्यवयन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको पाईएन ।

• अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ बमोजिम मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्नेमा पालिकाले सो बमोजिमको मध्यकालीन खर्चको संरचना तयार गरेको पाईएन ।

• स्थानीय तह संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५, ६६ र ६७ मा क्रमशः स्थानीय राजश्व परामर्श समिति, स्रोत अनुमान र बजेट सीमा निर्धारण समिति र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले उक्त समितिहरु गठन गरेको पाईएन ।

• विषयगत क्षेत्रमा संचालन हुने कार्यक्रममा बैठक भत्ता, भ्रमण भत्ता, तालिम, गोष्ठीतर्फ बढी केन्द्रीत भई वितरणमुखि रहेको पाईयो ।

• पालिकाले जिन्सी सामानको एकीकृत विवरण तथा सहायक जिन्सी खाता अध्यावधिक नगरी वडा कार्यालय तथा विभिन्न संघ संस्थालाई वितरण गरेको पाईयो ।

• वडा कार्यालयमा रहेका जिन्सी समान अभिलेख पालिकाको मूल जिन्सी खातामा अध्यावधिक गरेको पाईएन ।

• जिन्सी निरिक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार विभिन्न मालसामान मर्मत तथा लिलाम गर्नु पर्नेमा गरेको पाईएन ।

• मुल्य अभिवृद्धि कर नियमावली २०५३ को नियम ६ (क) अनुसार ठेक्का सम्झौता र कर भुक्तानीको जानाकारी सम्वन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयलाई नदिई आर्थिक वर्षको अन्तमा मात्र दिइएको तथा इ टीडिएस नगरेको पाईयो ।

• कार्यालयले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरि निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख नराखेको ।

• सार्वजनिक खरिद नियमावलि २०६४ को नियम ७ र ५ बमोजिम खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्नेमा तयार गरेको पाईएन।

• ठेक्काहरुको विस्तृत विवरण देखिने गरि ठेक्का खाता र कन्टिन्जेन्सी खाता राखेको पाईएन।

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७४(२) अनुसार सार्वजनिक खरिद नियमावली वनाई लागु गर्न सक्ने व्यवस्था भएकोमा वनाएको पाईएन ।

• सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा गरेको पाईएन ।

• पालिकाले यसबर्ष विभिन्न उपभोक्ता समिति मार्फत २६२ योजनामा रु. १०९४३२००० खर्च लेखेकोमा गठन गरेका उपभोक्ता समिति मान्यता प्राप्त हुने गरी दर्ता गरेको पाइएन ।

• सञ्चालित योजनाको सूचना पाटीमा आय–व्यय, अपेक्षित र वास्तविक लाभका साथै उपभोक्ताको योगदान र कार्यसम्पादन लगायतका विषयमा स्पष्ट गरी सरोकारवाला सहितको सार्वजनिक सुनुवाई र सार्वजनिक परीक्षणलाई अनिवार्य गर्नु गराउनु पर्नेमा अधिकांशतः पालना भएको पाईएन ।

• वातावरण संरक्षणको एकिकृत दिर्घकालिन योजना तयार नगरेको पाईयो ।

• सुशासन व्यवस्थापन तथा सञ्चालन नियमावली २०६५ को दफा २८ अनुसार नागरिक वडापत्रमा उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वयन स्थिती अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको पाईएन ।

• निजामती सेवा ऐन २०४९ वमोजिम कार्य विवरण वनाई लागु गरेको पाईएन ।

• मन्त्रालयको मिति २०७३।१२।२५ को आर्थिक कारोबार तथा खाता सञ्चालन सम्बन्धमा थप स्पष्ट पारिएको परिपत्रको दफा १७ बमोजिम यस पालिका तथा पालिकामा समाहित भएका साविकका गाउँ विकास समिति तथा पालिकाको नाममा रहेको पेश्की तथा बेरुजु अभिलेख समायोजन भएको पालिकामा कायम गरी नियमानुसार पेश्की फछ्र्यौट तथा बेरुजु सम्परीक्षण कार्य गर्नुपर्नेमा यस पालिकामा समाहित भएका साबिकका विषयगत कार्यालयको बेरुजू लगत तथा सम्परीक्षणको अभिलेख पालिकाले एकिन गरी अध्यावधिक नगरेकोले पालिकाले उक्त व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

तसर्थ पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकीए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वशनीय बनाइ सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

सैद्धान्तिक बेरुजु

३.२ **बेरुजु लगतः** पालिकाले बेरुजु लगतका लागि मलेप फारामको व्यवस्था गरिएको देहायका म. ले. प. फाराम मध्ये कार्यालयसङ्ग सम्बन्धित फारामको अभिलेख राखेको छैन् । पालिकाले देहाय अनुसारको मलेप फारम प्रयोग गरी तोकिएको ढाचँमा लगत राख्नुपर्दछ ।

म. ले. प. फाराम ८०१ – बेरुजु लगत

म. ले. प. फाराम ८०२ – बेरुजुको कार्यालयगत प्रतिवेदन

म. ले. प. फाराम ८०५ – सम्परीक्षण गोश्वारा अभिलेख

सैद्धान्तिक बेरुजु

४ **बजेट तथा कार्यक्रम- यसमा देहायको व्यहोरा देखिएका छन् -**

४.१ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने ब्यवस्था अनुसार समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्य.क्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको ब्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

सैद्धान्तिक बेरुजु

४.२ **बजेट सीमा निर्धारण समिति :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ । उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्रथमिकिकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरु फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितीलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले समितिको गठन गरेको छैन । ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ

सैद्धान्तिक बेरुजु

४.३ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारी** - स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ म स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहमा उपाध्यक्षले मिति २०७९।०३।१० गते रु.७० करोड ७१ लाख ४० हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा मिति २०७९।०३।१५ मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले २०७९।०३।२२ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको छ ।

सैद्धान्तिक बेरुजु

४.४ **रकमान्तर :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायीत्व ऐन २०७६ को दफा २० योजना ऐनमा तोकिएको कुनै एक अनुदान सङ्केत अन्तर्गतको बजेट उपशिर्षकमा रकम नपुग भएमा सोही ऐनमा तोकिएको कुनै एक वा एकभन्दा बढी अनुदान सङ्केत अन्तर्गतको उपशिर्षकमा बचत रकम मध्येबाट रकमान्तर गर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै स्थानिय सरकार संचालन ऐनको दफा ७९ मा स्थानिय निकायले रकमान्तर गर्दा कार्यपालिकाले स्वीकृत वार्षिक बजेटको अधिनमा रही कुनै शीर्षकबाट पूँजीगत शीर्षकमा पच्चीस प्रतिशत नबढाई रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै स्थानिय तहमा वजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्वन्धी निर्देशिका, २०७४ को नियम ३.१ मा पूँजिगत खर्चको रुपमा विनियोजित भएको रकम चालु खर्चमा रकमान्तर नगर्ने उल्लेख गरेको छ । यस वर्ष पालिकाले शिर्षकगत रुपमा एकमुष्ट रु. १२३९८१३० रकमान्तर गरेको छ । यसले गर्दा कुन शिर्षकवाट कुन शिर्षकमा रकमान्तर भएको हो एकिन भएन । कानुनमा भएको व्यवस्थाको परिपालन गरी रकमान्तर गर्ने तर्फ पालिकाको ध्यान दिनु पर्दछ ।

सैद्धान्तिक बेरुजु